

POSTANOWIENIE

Dnia 22 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Barbara Skoczowska

w sprawie z wniosku Instytutu Pamięci Narodowej Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w [...]. o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędziego Sądu Najwyższego w stanie spoczynku X. Y.,
po rozpoznaniu w Izbie Odpowiedzialności Zawodowej,
na posiedzeniu w dniu 22 stycznia 2024 r.,
wniosku obwinionego sędziego Sądu Najwyższego w stanie spoczynku X. Y. o wyłączenie Sędziego Sądu Najwyższego Marka Dobrowolskiego od udziału w rozpoznawaniu sprawy o sygn. I ZI 28/22

postanowił:

uwzględnić wniosek i na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 k.p.k. oraz art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka wyłączyć sędziego Sądu Najwyższego Marka Dobrowolskiego od udziału w rozpoznaniu sprawy o sygn. akt I ZI 28/22;

UZASADNIENIE

Instytut Pamięci Narodowej Oddziałowa Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w [...]. pismem z dnia 29 marca 2022 r. wniósł o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędziego Sądu Najwyższego w stanie spoczynku X. Y. Sprawę zarejestrowano początkowo w

Izbie Dyscyplinarnej pod sygn. I DI 20/22, a następnie w repertorium Izby Odpowiedzialności Zawodowej Sądu Najwyższego pod sygnaturą I ZI 28/22. Zgodnie z zarządzeniem z dnia 20 lipca 2023 r. sędzią sprawozdawcą wyznaczonym do rozpoznawania sprawy w IOZ został SSN Marek Siwek, a zarządzeniem z dnia 26 października 2023 r. skład orzekający został uzupełniony o SSN Tomasza Demendeckiego i SSN Marka Dobrowolskiego.

X. Y. - sędzia Sądu Najwyższego w stanie spoczynku – pismem z dnia 8 grudnia 2023 r., wniósł na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 k.p.k., *o zbadanie co najmniej wymogów bezstronności* SSN Marka Dobrowolskiego. Wniosek ten, potraktowany początkowo jako wniosek o zbadanie spełnienia przez sędziego wymogów niezawisłości i bezstronności w trybie art. 29 § 6 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, został odrzucony zarządzeniem z dnia 12 grudnia 2023 r., a następnie skierowany do rozpoznania jako wniosek o wyłączenie SSN Marka Dobrowolskiego od udziału w rozpoznawaniu sprawy o sygn. akt I ZI 28/22.

W uzasadnieniu wniosku obwiniony powołał się przede wszystkim na treść postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2019 r. o sygn. akt III KO 154/18, w który wskazano, że za „Sąd” w rozumieniu art. 6 ust. 1 *Konwencji o Ochronie praw Człowieka i Podstawowych Wolności może być uznany tylko organ wykonujący władzę sądowniczą, to znaczy organ, który rozstrzyga sprawy przekazane do jego kompetencji respektując zasadę państwa prawa i po przeprowadzeniu postępowania w sposób przewidziany prawem*. Zdaniem wnioskującego warunku tego nie spełni sąd, którego członkiem będzie sędzia Marek Dobrowolski, który został powołany na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3). Udział więc tego sędziego w składzie orzekającym

prowadziłby do stwierdzenia, że obsada sądu była nienależyta w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Nadto wnioskujący wskazał, że sędzia Marek Dobrowolski wcześniej przez kilka lat pracował w Instytucie Pamięci Narodowej, który obecnie złożył wniosek o uchylenie mu immunitetu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o wyłączenie SSN Marka Dobrowolskiego jest zasadny.

Zgodnie z treścią art. 41 § 1 k.p.k. sędzia ulega wyłączeniu, jeżeli istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie. W niniejszej sprawie niewątpliwie mamy do czynienia z taką sytuacją. Odwołując się do stanowiska Sądu Najwyższego wyrażonego w postanowieniu z dnia 13 października 2021 r., sygn. II KO 30/21 warto przypomnieć, że wyłączenie sędziego na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. winno nastąpić nie tylko w sytuacji, gdy istnieje okoliczność tego rodzaju, że mogłaby wywołać wątpliwość co do jego bezstronności w danej sprawie, ale również wówczas, gdy orzekanie przez sędziego w sprawie mogłoby realnie prowadzić do znacznie poważniejszego uchybienia, tj. naruszenia standardu z art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka (EKPC) i uznania, że taki skład orzekający nie stanowi niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą. Wobec faktu, że szerokie uzasadnienie w tym zakresie zawarte jest w uzasadnieniu postanowienia w sprawie o sygn. II KO 30/21 nie ma potrzeby powtarzania wskazanej tam argumentacji, zwłaszcza iż została ona także przedstawiona w postanowieniach Sądu Najwyższego, m.in. z dnia 6 września 2022 r., II KK 44/21, czy z dnia 28 września 2022 r., IV KK 333/22. Istotne w tym kontekście jest to, że w sytuacji złożenia obecnie wniosku o wyłączenie oraz w układzie, gdyby sprawa niniejsza została w takim składzie zakończona, to z dużym prawdopodobieństwem można stwierdzić iż wniesienie skargi przeciwko Polsce skutkowałoby stwierdzeniem naruszenia art. 6 ust. EKPC i wypłatą

odszkodowania oraz możliwym wnioskiem o wznowienie postępowania. Wskazać bowiem należy na dotychczasowe orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, w którym zauważa się, że wady stwierdzone w postępowaniach nominacyjnych na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego mają charakter systemowy i będą brane pod uwagę w podobnych skargach złożonych w przyszłości do Trybunału (por. m. in. wyroki: z dnia 22 lipca 2021 r., nr 43447/19, *Reczkowicz przeciwko Polsce*; z dnia 8 listopada 2021 r., nr 49868/19 i 57511/19, *Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce* i z dnia 3 lutego 2022 r., nr 1469/20, *Advance Pharma Sp. z o.o. przeciwko Polsce*).

Podkreślić należy, że okoliczności związane z uzyskaniem statusu sędziego Sądu Najwyższego przez Marka Dobrowolskiego w następstwie brania udziału w konkursie przed Krajową Radą Sądownictwa w składzie ukształtowanym ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r., a więc w trybie w jakim powołano sędziów Izby Dyscyplinarnej wcześniej wyznaczonych do orzekania w tej sprawie (Andrzej Tomczyński, Tomasz Przesławski i Konrad Wytrykowski) prowadziłyby, gdyby sędzia ten zasiadał w składzie rozstrzygającym sprawę, nie tylko do naruszenia prawa strony do rozpoznania sprawy przez bezstronny i niezależny sąd ustanowiony ustawą w rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPC, standardu konstytucyjnego (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ale także do przyjęcia, że sąd z jego udziałem byłby sądem nienależycie obsadzonym w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Taka konkluzja wynika przecież wprost z uchwały Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22 oraz uchwały trzech Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. (BSA I-41 10-1/20, OSNKW 2020, z. 2, poz. 7), która z uwagi na nadanie jej statusu zasady prawnej, wiąże wszystkie składy Sądu Najwyższego (por. np. postanowienia SN z dnia 16 września 2021 r., I KZ 29/21; z dnia 29 września 2021 r., V KZ 47/21 i z dnia 21 stycznia 2022 r., III CO 6/22) oraz wskazanego powyżej orzecznictwa Trybunału. Oceniając wniosek nie można

bowiem pomijać również tego, że sędzia Marek Dobrowolski jest sędzią powołanym i orzekającym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych. Strukturalną wadliwość Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych – a tym samym również nieprawidłowość składów z udziałem osób powołanych do tej Izby – została nadto stwierdzona przez Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (Wielką Izbę) w wyroku z dnia 21 grudnia 2023 r., sygn. C-718/21. Trybunał wskazał wprost, że rozpatrywane łącznie wszystkie elementy zarówno systemowe, jak i dotyczące konkretnych okoliczności faktycznych, które charakteryzowały powołanie do Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych trzech sędziów tworzących organ odsyłający w sprawie skutkowały tym, że ten organ nie ma statusu niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego uprzednio na mocy ustawy w rozumieniu art. 19 ust. 1 akapit drugi TUE w związku z art. 47 akapit drugi karty praw podstawowych. Z kolei Europejski Trybunał Prawa Człowieka w wyroku z 23 listopada 2023 r., *Wałęsa v. Polska*, skarga nr 50849/21, stwierdził, że Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych nie spełnia wymogów niezależności i bezstronności wymaganych na mocy Konwencji (por. wyrok SN z dnia 11 stycznia 2024 r., sygn. II ZOW 26/23 i powołane tam orzecznictwo).

Mając na uwadze powyższą argumentację konieczne stało się podjęcie przez Sąd Najwyższy decyzji o wyłączeniu SSN Marka Dobrowolskiego od rozpoznania sprawy o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędziego SN w stanie spoczynku X.Y. Orzekanie przez tego sędziego w tej sprawie prowadziłoby, z bardzo dużym prawdopodobieństwem, do naruszenia standardu z art. 6 ust. 1 EKPC i uznania, że taki skład orzekający w ogóle nie stanowi niezależnego i bezstronnego sądu ustanowionego ustawą.

Mając powyższe na uwadze, orzeczono jak na wstępie.

[M. T.]

[a]